

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, ranciškanska ulica št. 8 (iskarna I. nadst.). Uradno ure za stranke od 10. do 11. dopoldne in od 6. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Ne frankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21.60, polletna K 10.80, četrtletna K 5.40, mesečna K 1.80; za Nemčijo celoletno K 26.40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36.—

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov
ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petlitrska 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Posamezne številke sprejema upravništvo.

Ne frankirana ali pre malo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštnine proste.

Stev. 493.

V Ljubljani, v ponedeljek dne 27. januarja 1913.

Leto III.

Mladoturški prevrat.

V Carigradu so zagospodarili mladoturki. Nesreča Turčije, na bojnem polju poražene, gospodarsko skoraj do poloma omajane, je za trenutek postala sreča mladoturške stranke. Če bo v tej sreči tudi kaj trajnosti, je seveda drugo vprašanje, o katerem mladoturška gospoda očitno le malo razmišlja. Kakor je bil romantičen njen pohod, romantična vsa njena dosedanja zgodovina, tako ima tudi revolva z dne 23. januarja veliko bolj romantičen kakor političen značaj.

Mladoturki so odstranili Kamilovo vlado baje zaraditega, ker je hotela navaliti s predajo Odrina neizbrisno sramoto dežel, in ker hočejo Enver beg in Mahmud Ševket paša preprečiti to sramoto. To je vseskozi romantičen motiv. Izguba Odrina je za Turčijo pač bolesten dogodek, in gotovo se čustvena stran ne sme podcenjevati v življenju narodov. Ali postavljati sentimentalnost na prvo mesto, je v politiki največja napaka.

S turškim srcem je računala tudi Kamilova vlada. Sama se je obotavljala, dokler je bilo le mogoče. Po njenih navodilih so turški pooblaščenec v Londonu odrekli vse, kar se je dalo oarekati, zlasti pa Odrin. Šele ko so velesile po dolgem zavlačevanju storile svoj korak pri Noradungianu in se Kamilov kabinet spoznal, da je odločilna beseda neizogibna, je sklenil žrtvovati, kar se ne more ohraniti, pa rešiti, kar se da rešiti. In carigradski časopisi, ki so po Kamilovem navodilu pisali, da bi malenkostno barantanje, pri katerem bi vlada morala popuščati danes košček, pa jutri košček, bolj škodovalo ugledu Turčije kakor žrtev brez obotavljanja, so imeli prav. Čast otomanske države bi bila s Kamilovo taktiko toliko rešena, kolikor sploh more biti rešena izza nesrečne vojne. Obenem pa bi bili zavarovani tudi najvažnejši interesi, na katere mora Turčija misliti v svojem položaju. Velesile so ji obljubile moralno in finančno pomoč; oboje bi bila krvavo potrebna, da bi spravila svoje zadeve v red, da bi uredila svojo posledjo skoraj izključno azijsko državo in v njej izvedla one reforme, brez katerih je tudi njen zadnji ostanek ogrožen.

Mladoturki so naskočili Kamilovo vlado zaradi te politike, ki jo imenujejo izdajniško. Kjerkoli prihaja zdaj mladoturke do besede, povsod pripoveduje sveto, da je Odrin »confiditio sine qua non« — pogoji, brez katerega je vsaka beseda z njim zaman. »Odrin ali pa pogin!« — »Odrin ali pa smrt!« — to je geslo, ki ga trobijo z najmočnejšimi glasovi na vse strani. Odrin je klin, na katerega obešajo usodo države in naroda.

Geslo zveni hrabro; lepo je slišati, in marsikomu imponira. Ali v politiki je modrost vsaj toliko vredna kolikor hrabrost. In v mladoturški politiki ni modrosti. Žrtvovati rajši vso Turčijo kakor Odrin, je zločin, za katerega sme samo kakšen pustolovec prevzeti odgovornost, nikakor pa ne stranka, ki je stopila v življenje z zastavo napredka, svobode in kulture.

Seveda, odkar je mladoturška stranka odstavila Abdul Hamida, se je njena ponosna zastava že zelo potrgala. Družba oficirjev, ki je imela med mladoturki v prvih dneh glavno besedo in jo ima očitno tudi danes, je takoj, ko je prišla do krmila, pozabila na velike ideale iz svoje puntarske dobe, pa je nastopila pot šovinistično fevdalne politike. Mladoturška stranka je napravila veliko zmešnjav, reforme, ki bi bile kaj koristile deželi, pa ni izvršila niti ene. V Albaniji je povzročila dve veliki vstaji neturške narodnosti je razdražila s svojim slepim nacionalizmom, naprednejše delavstvo je odbila s svojim protisocialnim delom. Demokratizma ni v dejanju nikjer pokazala, in niti tam ni znala uspešno reformirati, kjer bi bilo to od nje najbolj pričakovati. Balkanska vojna je pokazala, da mladoturški oficirji kot gospodarji države niti armade niso znali tako uvrstiti, da bi bila mogla v boju izpolniti svojo nalogo.

Mladoturki torej niso neznana veličina. Kaj znajo obljubovati, kako ne znajo izpolnjevati, že vemo. Zato tudi ni pričakovati, da bi bili sedaj prinesli kdove kakšno modrost in umetnost na Visoko Porto. Pripovedovanje, da je vojska boja željna in da je zdaj vsa preurejena in v občeodovanju vrednem stanju, je prav lepo slišati, ali realnih dejstev ne morejo niti najbujnejše fraze premagati. Mogoče je tudi poraženo vojsko z novimi četami in z zboljšanjem discipline dvigniti na gotovo višino; čudežev pa ne more delati Enver beg ne Mahmud Ševket paša. V času premirja so Turki spravili precej pojačanja pred Cataldži, Ali s tem so zdaj tudi že precej pri kraju. Klical so šestinštiridesetletne može pod orožje; veliko več jih ne bo mogoče klicati. Vojski sami pa tudi še niso vojska. Če nimajo orožja, delajo na bojišču le napoto, in bolje bi bilo, da ostanejo doma. Za orožje in municijo pa je treba denarja; in kakor ga ni mogel dobiti Kamilov kabinet, tako ga tudi Mahmud Ševket ne bo dobil. In brez denarja tudi ni hrane, ki je na vojni skoraj tako važna kakor municija. Najlepša disciplina, ki jo je morda vpeljal slavni Enver beg, dasi tudi on ne more biti več kakor človek, se skrha, kadar vojaki preveč stradajo.

Številke pravijo, da turška armada tudi z rezervami, ki jih je dobila iz Anatolije, ni močnejša od vojske, s katero lahko operirajo zavezniki. Najbrže je še za par tisoč mož slabejša.

Ako se obnovi vojna, je pričakovati, da bodo zavezniki prav previdno ravnali. Že preden so velesile nastopile v Carigradu, je bilo slišati od bolgarske strani, da zavezniki pri Cataldži ne mislijo na ofenzivo. Počakati hočejo najbrže, da pade Odrin. Ako se to zgodi, združijo lahko čete, ki zdaj oblegajo trdnjavo, s cataldžko armado, ki se na ta način počja za petdeset do šestdeset tisoč mož. Če bi hoteli Turki preprečiti to, bi morali napasti oblegajočo vojsko; to pa je zelo riskirano podjetje, ker bi se na ta način oslabei pri Cataldži. Mogoče je sicer na vojni marsikaj in nihče ne more prisegati, da morajo imeti zavezniki vedno enake uspehe. Toda noben pameten poveljnik ne hodi v boj samo sreče iskati, ampak mora imeti pogoje za zmago, ki jih pamet lahko potrdi. Danes pa je to pri Turkih zelo dvomljivo.

Če ni popolnoma gotovo, je pa vendar zelo mogoče, da zmagajo zavezniki tudi v obnovljeni vojni. In če se to zgodi, je popolnoma naravno, da bodo potem zahteve balkanske zveze večje od sedanjih. Carigrad bi bil v tem slučaju neizogibno veliko vprašanje, na katero pa bi imeli Turki nemara najmanj odgovarjati. Mladoturki postavljajo torej zaradi Odrina sam Carigrad na kocko. Zakaj če se po krivdi Turkov vojna nadaljuje, jim ne bodo mogle velesile rešavati glavnega mesta. V slučaju njih porazov bi se ratudi v Mali Aziji lahko zgodilo marsikaj, na kar tudi mladoturki niso pripravljani, zakaj tudi tam so Turki pač gospodarji, ali ne edina v onih krajih živčeva narodnost. V Mali Aziji pa nimajo Turki danes vojske, ki bi prišla v poštev, če se tam položaj zaplete; kajti kar je za boj sposobnega, je že odvedeno v Evropo.

Kaj smejo torej mladoturki upati? Pravijo, da jim ne gre za nadaljevanje vojne, ali Odrina da ne dajo. Torej morda pričakujejo, da bodo velesile, ki so svetovale Kamilu, naj izroči Odrin Bolgarom, Mahmud Ševketu obljubile, da ostane turški? To bi bila otroška igra, ne pa politika velikih držav. Ne dati Odrina se pravi hoteti novo vojno. To pa se pravi gnati Turčijo v pogubo.

Mladoturki so mislili bolj na svoje, nego na državne interese. Ali niti z njihovega strankarskega stališča ni pametna njih politika. Zakaj če bo Turčija zdaj diplomatsko ali pa vojaško poražena, zadene odgovornost mladoturke. Kar bi bili Turki od Kamilu sprejeli kot »kismet«, to lahko uniči ugled mladoturške stranke za vse čase. Ali ob tem lahko pogine tudi Turčija sama.

Petrolej se draži.

Pred nekaj leti si je ameriški petrolejski kralj Rockefeller na vso moč prizadeval, da spravi avstrijsko petrolejsko industrijo pod oblast in pod kontrolo svojega trusta. Ker je vstal proti Rockefellerjevi nakani tedaj z vseh strani mogočen odpor, je zbrala tudi avstrijska vlada ves svoj pogum in napovedala boj ameriškanemu trustu. Na državne stroške je zgradila velike rupe za shrambo sirovega olja, ki niso veljale nič več kot dva ali tri milijone kron. Nato se je trudila, da združi lastniške galiških petrolejskih vrelcev v kartel, da odpravi nedostanke pri shrambi in čiščenju sirovega olja. Navsezadnje je z administrativnimi odredbami prisilila petrolejsko čistilnico Vacuum Oil kompanije v Dzedical, da je zaprla svojo fabriko; s tem je oprostila avstrijske čistilnice amerišanske konkurence.

Za vse te vladne usluge so se morali kartelirani petrolejski fabrikantje zavezati, da ne zvišajo petrolejske cene preko meje, ki jo postavi vlada. Da je vlada preprečila podražitev petroleja, je bil glavni uspeh draginjskih demonstracij jeseni leta 1911. Doslej so se petrolejske čistilnice držale dogovora, pred kratkim pa so povišale ceno daleč preko vladne tarife. Najprvo so čistilnice zvišale ceno petroleja na 36 kron za metriski stot, pred nekaj dnevi pa so sklenile poskočiti s ceno še za eno krono.

Posestniki petrolejskih vrelcev, ki jim je vlada na račun države zgradila moderne shrambe za sirovo olje, so zvišali ceno sirovega, neочиščenemu olju, in petrolejski rafineriji, ki jih je vlada združila v kartel in jim odpravila z vratu nadležno amerišanko konkurenco, so vsled podražitve sirovega olja poskočili s ceno očiščenega petroleja. Kaj jim mar, da si je vlada izgovorila za svojo uslužnost odločilno besedo pri določanju cene?

Podražitev petroleja pa je tem predrznejša, ker je znana stvar, da so petrolejski baroni spravili lani mnogo večje dobičke nego prejšnja leta. Gališka prikarpatška petrolejska družba je za minulo poslovno leto povišala dividendo od 35 na 50 kron. Petrolejska družba v Shodnici bo zvišala dividendo od 15 na 25 kron. Petrolejska čistilnica »Apollo« bo tudi za minulo poslovno leto izplačala dosedanjemu dividendu 14 K itd. V času, ko je vsa industrija udarjena od težke krize, cvete petrolejskim monopolistom bogat dobiček, a vzlic temu podražujejo petrolej. Na ugovor vlade, ki jim je pred leti naklonila izdatno podporo in ki je na povelje poljskega kralja vpeljala celo na železniških lokomotivah petrolejsko kurjavo, zvižgajo ti gospodje in državno dobroto plačujejo s tem, da prav nesramno plenijo ljudske žepce.

Kaj pomagajo vse lepe besede zoper draginjo, ki je vlada v draginjskih debatah prav

radodarna z njimi, ako pa uveljavlja svojo avtoriteto in veljavo samo tedaj, kedar siromak, vsled draginje obupan, zdrobi nekaj cestnih latern? Žganjarskim in sladkornim kartelistom so se pridružili sedaj še petrolejski monopolisti — nova korporacija za oplenitev ljudstva! Plenitev bi bila nemogoča, ako ne bi bili produkti kartela vsled visoke carine varni tuje konkurence. Spiritov kartel gre jutri narazen, če vlada samo zagrozi, da odpravi kontingentiranje. Ampak vlada ne le ne stori nič zoper oduševstvo kartelov, temveč jih še prav izdatno podpira. Zoper podražitev petroleja je vlada dolžna nastopiti; ako noče pred vsem svetom snesti dane besede in ako noče napraviti prav vse veljave.

Impozanten shod v tržaškem „Delavskem domu“.

Po dolgih letih politične apatije, ki je palnila v obup mnogo dobrih in pridnih agitatorjev in organizatorjev se je naselila v naše vrste vse oživljajoča pomlad, doba življenja, doba mogočnega hrepenenja po življenju. Naša lanska deželna konferenca, naši mnogoštevilni letošnji politični, strokovni in gospodarski shodi, naša predavanja in vse naše prireditve do zadnjega železničarskega shoda so bila mogočna znamenja tega hrepenenja. Zadnji politični shod v »Delavskem domu« v potek 24. t. m. pa je bil triumf novega življenja v strankinem gibanju.

Dvorana je natlačena do zadnjega kotička in med zborovalci vlada veselo in živahno razpoloženje. Ko vstopijo v dvorano zastopniki političnega odbora s poročevalci, so pozdravljeni z gromovitim aplavzom, ki ne neha, dokler ne da predsednik znamenja za otvoritev zborovanja. Shod odpravi predsednik političnega odbora sodrug Milost. V iskrenih besedah pozdravi navzoče in se jim zahvali za tako velik in časten obisk. Zastoj so bila vsa obrekovanja in vse laži naših nasprotnikov. Današnji shod pravi sodrug Milost — je pošten odgovor poštenega slovenskega delavstva na vsa obrekovanja in na vse laži. Sledite mirno izvajanjem naših poročevalcev in nadaljujte potem še z večjo vnemo ono socialistično in razredno agitacijo, ki nam mora doprinesiti, da bodo prihodnja leta v mestnem svetu slovenski socialistični zastopniki odgovarjali na napade proti nam od strani slovenskih nacionalističnih mestnih svetovalecev. (Burno odobravanje.) Zatem dobi besedo sodrug

Ivan Regent.

ki poroča o drugi točki dnevnega reda, in sicer o občinskem proračunu za leto 1913. in o stališču socialne demokracije.

Vsako leto je tržaška socialna demokratska stranka povedala svojim pristajem, kakšno stališče bo zavzela glede proračuna. To dolžnost izvršimo tudi letos in nam je zato tem lažja, ker se razmere v mestnem svetu niso za las izpremenile. Par stavkov bi bilo dovolj. Italijanska nacionalistična stranka tvori v mestnem svetu večino. Ona upravlja občinsko imetje po svojih meščanskih in protidelavskih načelih. Za svojo upravo naj tudi nosi sama odgovornost. Socialni demokratje ne morejo in ne smejo prevzeti odgovornosti za delo, ki so ga izvršili drugi v protidelavske namene. Pa tudi ako ne bi bilo principa, da mora nositi večina odgovornost za svojo upravo, bi bilo tudi drugih vzrokov dovolj, da bi socialni demokratje nasprotovali proračunu za leto 1913., iz katerega veje prav močno meščanski, kapitalistični duh. In ta proračun govori jasno, da so italijanski nacionalci nesposobni administratorji. Občinske finance so skoraj v polomu. Dolgov je vse polno. Dohodki ne rastejo nikakor z naraščanjem prebivalstva in z naraščanjem potreb. Letošnji proračun se zaključuje z deficitom, ki se pokrjeje z novimi dolgovi ali z novimi davki. Dolgovi naj se najemajo ravno sedaj, ko je nemogoče dobiti denar pod ugodnimi pogoji. Predlaga se povišanje liščno-najemniškega davka pri staraninah od 350 kron naprej. Torej naj se obdačijo tudi revni sloji. Na drugi strani hoče večina stiskati ravno tam, kjer bi se moralo več potrositi. Poleg drugega hoče magistratna gospoda potrositi manj kakor dosedaj za mestno snago, s katero se danes itak ne moremo ponašati. O proračunu in o meščanski občinski upravi so povedali socialistični mestni svetovalci že svoje mnenje odločno in odkrito. Brez socialnih demokratov bi bila izvršila večina še veliko več grehoy na račun mestnega prebivalstva. Tramvajsko, vodovodno in mnoga druga važna vprašanja, o katerih smo podali svoj čas obširno poročilo, pričajo dovolj o devalnosti naših zastopnikov v mestnem svetu. Zato se pridružujemo odkrito vzkliku sodruga Pittonija, ki je dejal, da pojdemo pred volilce z lahko in mirno vestjo v prepričanju, da smo branili koristi delavstva in splošne koristi tržaškega prebivalstva. Ampak dočim so naši zastopniki napadali večino in njeno upravo, so slovenski nacionalistični zastopniki napadli nas, kakor da smo mi odgovorni za grehe večine. Ne samo v mestnem svetu, tudi na shodih so slovenski nacionalci napadali edino nas, ki smo v mestnem svetu tudi manjšina. Ampak smešna, otročja je kritika slovenskih na-

cionalcev proti nam. Dr. Wilfan je dejal, da zahtevamo več davkov. Res je; socialisti so povedali, da bi imela občina lahko veliko več dohodkov. Povedali so pa tudi, kje naj se dohodki vzamejo. Povedali so, da ne bodo dovolili, da bi se obdačili revni, marveč bogati sloji. Predlagali so svoj čas popolnoma nov davčni načrt, po katerem bi plačeval največ oni, ki največ ima. Predlog je bil odklonjen in so rajše obdačili reveže. Čudni so slovenski nacionalci. Dr. Wilfan pripoveduje, da hočemo obdačiti ljudstvo vedno bolj; dr. Rybač pa pravi, da v državnem zboru ne dovolimo vladi novih davkov. Kdo izmed njiju ima prav? Nadalje je pripovedoval dr. Wilfan, da zahtevamo, naj se potrosi več za šolstvo. V »Narodnem domu« so mu zato ploskali in mož si je mislil, da nas bo sram. Mi smo pa ponosni na to zahtevo naših zastopnikov. Dr. Wilfan je glede šolstva menda prijatelj kranjskih klerikalcev. Mi nismo! Glede šolstva se nima Trst nič bahati. Mnogo nismo na boljšem od Kranjske. Tudi v Trstu je mnogo otrok brez ljudske izobrazbe, ker ni za vse dovolj prostora. Kaj ni sramota tržaške občine, da si pusti vzdrževati otroške vrtnice od Lega nazionale in da si pusti vzdrževati slovenske ljudske šole od Ciril-Methodove družbe? Kaj ni sramota za tržaško občino, da v nekaterih krajih okolice nimamo niti ljudskih šol? In odkod naj se vzame denar za vse te šole, ako se prej ne sklene povišati izdatek za šolstvo? Ako pravi dr. Wilfan, da občina ne sme potrositi več za šolstvo, je znamenje, da ne mara, da bi občina prevzela v svojo režijo slovenske šole. Socialisti niso zahtevali večjega izdatka le za italijanske šole, marveč za šolstvo, za izobrazbo sploh.

Slovenske šole tvorijo za slovenske narodnjake še vedno agitacijsko sredstvo in družega nič. In umazana in nekulturna je ta agitacija. Zplemenito zahtevo vseh tržaških Slovencev izrabljajo v strankarske svrhe. Očitajo nam, da nasprotujemo slovenskim šolam. Za slovenske šole smo hoteli s slovensimi narodnjaki celo na mlco. Skupno smo se hoteli bojevati. Bili so slovenski narodnjaki, ki so skupno delo za skupno stvar odklonili. Socialni demokratje so zahtevali in dosegli, da je začela vlada podraževati Ciril-Methodove učitelje; v mestnem svetu so socialisti predlagali, naj občina da Slovincem v mestu šole. Pa imajo pogum nam očitati, da smo proti slovenskim šolam. In njihovi ljudje jim celo verjamejo. Tisti ljudje so zares usmiljenja vredni. Ako bi bili v mestnem svetu socialni demokratje v večini, bi imeli Slovinci že davno svoje resnično potrebne šole. Toda oni, slovenski narodnjaki, ne marajo šol. Oni le izrabljajo to šolsko vprašanje v volilne in protisocialistične svrhe, ker nimajo proti nam nobenih resnih argumentov. Sedaj so skušali malce operirati s svojimi bankami in svojimi voditelji, pa s protisrbsko agitacijo. Ako imajo v sebi še kaj čuta poštenosti, bi se tega početja morali sramovati. Pa pravijo, da se hočejo bojevati z uma svitlim mečem. Kaj je laž in obrekovanje uma svitlim mečem? Kaj so napadi in obmetavanje z blatom, to imeujejo naprednjaki svoj uma svitlim meč. In lažnjiva poročila o naših shodih, kakor o zadnjem železničarskem shodu, je tudi uma svitlim meč. Tak je naš nasprotnik, poln divjega sovraštva proti nam. Dobro ga poznamo. Pa se ga ne bojimo, ne ustrašimo. Volilni boj se bliža. Biti bomo morali vsi na svojem mestu. Boj bo ljut. In čim bolj bo hud, tem bolj energično moramo nastopati. Neradi bomo sledili v boju sredstvom nasprotnika. Dr. Wilfan bi rad imel kompromis z italijanskimi nacionalci proti nam. Privoščimo mu ga in si ga želimo. Naj se prične pčsten volilni boj. Na eni strani mednarodno združena buržvazija, na drugi strani mednarodno združen proletariat. Boj principov, boj med interesi nemaničev in interesi posetnikov. Ampak kakor dosedaj, se bomo bojevali tudi nadalje odločno, energično, nikdar trudni, nikdar upehani v prepričanju, da zmagamo. Ako bomo vsi na mestu, tedaj bodo prihodnje volitve poslale v mestni svet tudi slovenske socialistične zastopnike, da bodo tam na kompetentnem mestu odgovarjali napadom na nas in kontrolirali neplodovito delo slovenskih nacionalcev. (Dolgotrajno odobravanje.) (Konec prih.)

Ljubljana in Kranjsko.

— Občinski svet ljubljanski bo imel izredno sejo v sredo dne 29. t. m. Prihodnja redna seja meseca februarja se preloži, ker je prvi terek v mesecu pustni terek, na terek dne 11. februarja.

— Kako »Slovenec« opravičuje kranjsko šolsko mizerijo? Minuli teden smo objavili nekaj uradnih številki o stanju ljudskega šolstva na Kranjskem. Te neme številke kriče, da je naše ljudsko šolstvo grdo zanemarjeno. Povedali smo, da je na Kranjskem 2250 otrok, t. j. 2.4% izključeno od šolskega pouka brez lastne krivde in brez krivde njihovih staršev. Nadalje smo z uradnimi podatki podprli tritev, da se je

v zadnjih starih letih skoro potrojilo število otrok, za katere v obstoječih šolah ni prostora. Nadalje smo omenjali strašno prenapoljenost šol, ki škoduje učnim uspehom in dela veliko krivico šolo obiskujočim otrokom. Povprečno je na Kranjskem v vsakem razredu natlačeni 90 otrok, državni ljudskošolski zakon označuje 80 otrok na razred za najvišje dopustno število. 150 do 200 novih razredov bi bilo treba, da bi kranjsko ljudsko šolstvo ne stalo v kričnem konfliktu s širokovestnim državnim šolskim zakonom. Najmanj 600 novih razredov in torej 600 več učiteljev in učiteljic, bi bilo treba da bi ljudska šola na Kranjskem rodila kolikor toliko ugoden uspeh v okvirju svojega programa in da bi učitelstvo ne bilo pretežno obremenjeno in zdravje šolske mladine ne izpostavljeno prehudi nevarnosti. To so bila gola dejstva, v uradnim pečatom klerikalnega dedželnega šolskega sveta potrjena. Na podlagi te uradne preiskave smo dvignili javno obtožbo faktorjev, ki so v deželi kranjski odgovorni za ljudsko šolstvo. Očitani smo prejšnjim deželnim gospodarjem, liberalcem, da so nesramno zanemarjali ljudsko šolstvo in sedanjim gospodarjem deželnega dvorca smo povedali, da se pod njihovim režimom že itak globoko pasivna liberalna šolska dedščina pogreza še v hušo pasivnost. — Dočim so liberalci utemeljeni očitek molče vtekli v žep, ker jim očitno ni do tega, da bi se njih polpretelki politični greh nad kranjskim prebivalstvom javno premešavali, skuša klerikalni »Slovenec« opraviti svoje gospodarje. Ljudsko šolstvo na Kranjskem je hučo zanemarjeno, tako trdi uradna statistika; kakod puščava Gobi je, tako je zapisano v številkah deželnega šolskega sveta! »Slovenec« je drzen dovolj, da z dvema, tremi oazičami taji puščavo, da z dvema, tremi Patonkinovimi vasmii v ljubljanski okolici izpodbija upravičenost naše obtožbe in pere krivico s klerikalnega deželnega odbora. Ampak ta metoda des klerikalnim obtoženem ne more izplačati. Zakaj če je nekaj šol in krajev v navedenem pogledu v resnici precej ugodnih, je jasno, da so ostali kraji in šole v deželi tembolj zapuščeni in zanemarjeni, ker je povprečna statistična sredina tako žalostna! — »Slovenec« napoveduje poročilo o »razvoju« šolstva, odkar vladajo v deželi klerikalci; ampak s tem poročilom — izdal ga je klerikalni deželni šolski svet — smo ga prehiteli!

— **Umrli so v Ljubljani:** Franc Hladnik, zasebnik, 59 let. — Rajko Tscherne, tovarniški delavec, 47 let. — Jožefa Mulej, delavčina hči, 3 leta. — Janez Simič, mestni delavec, 73 let. — Albin Pančur, rejenc, pet tednov. — Ignacij Urbas, rejenc, 4 dni. — Janez Levce, tovarniški delavec, 39 let. — Ivan Černe, pleskarski pomočnik, 52 let. — Stanko Hilbert, sin c. kr. slavnega svetnika, 7 let.

— **Nekdaj in sedaj:** V ljubljanskem uradnem listu z dne 25. t. m. je nekdo objavil naslednji »Cenik jedil in pijač« gostilne pri »Slonu« (preje »Pri Mokarju«) v Ljubljani, Kapucinsko predmestje št. 13, z dne 9. marca 1859.: Juha: kruhova juha z jajcem 7 krajcarjev, riž 7, riž s sirom 9, mehko jajce 3, gosja juha 7 krajcarjev; govedina: s čebulno omako ali kislim hrenom ali kislimi kumaricami ali krompirjem ali sardelno omako ali kislim zeljem 18 krajcarjev; obara: ocvrta tetelina 21 krajcarjev, ocvrt prižljec 18, beefsteak s krompirjem 26, dunajske klobasice s hrenom 11 krajcarjev; pečenka: tetelina (stegno, ledvična, prsna) 18, pol porcije 14, zrezek z limono 21, zarebernica 18, zarebernica z limono 21, pržola 18, pržola s krompirjem 26, svinjska pečenka 18; močnate jedi: ponvičnik 18, makaroni s parmezanskim sirom 21, mandljevi loki 1 kos 5 krajcarjev, jabolčna ali smetanova gibanica 18, žemeljni cmoki 18, kruhova ali linska torta 18; ribe: ščuka 28, sardele s kisom in oljem 21; solate: motovilec ali krompir 10, motovilec z jajci 18, fižol s hrenom 10, trijet 18, ukuhano sadje 35; mrzle jedi: tetelina s kisom in oljem 21, ementalški sir 16, škofji sir 10; gorke pijače: črna kava 10, kava s smetano 21, čokolada 21, vinska juha 26, maselje kuhane vina 35, pivova juha 26; vina: dolensko bokal 42, bizelsko 56, furlansko črno 63, avstrijsko 72, beli vöslavec 84, pristen šampanjec velika steklenica 3 gld. 68 krajcarjev. — Čašica ruma 6, steklenica rogaške slatine 16, maselc 4 krajcarje.

— **16 kazenskih obravnav** je bilo v soboto proti mlekaricam, ki so prodajale z vodo pomešano mleko.

— **Z monoplanom iz Gorice v Ljubljano.** V soboto smo že poročali, da je nadporočnik R. Holeka, pridelen vojaškemu zrakoplovnemu oddelku v Gorici, poletel z Etrich monoplanom v Ljubljano. Vzdignil se je v petek v Gorici ob pol 11. Letel je čez Ajdovščino, Vipavo, Debeli vrh (najvišji vrh Nanosa), Hrušico, Spodnji Logatec, Vrhniko in dospel ravno ob 12. uri v Ljubljano. Preletel je daljšo 120 kilometrov v poldrugi uri, in dosegel višino 2400 metrov. Nadporočnik je naprevil v soboto med 11. in 12. uro nekaj letalnih poskusov na tukajšnjem vojaškem vežbališču in vzletel nato zopet nazaj v Gorico.

— **Protiv modrasom.** V občini Slavina so pokončali lani 385 modrasov, v občini Vinica 165.

— **Odnanci leta 1912.** Vsota odnancov lanskega leta v Ljubljani je znašala 2053 oseb in sicer vseh skupaj, t. j. onih, ki so šli iz drugih krajev skozi ljubljansko odgonsko postajo in onih, ki jih je dala po odgonu ljubljanska mestna policija.

— **Samouor služkinje v Trzinu.** Tereza Stucin, rojena leta 1883. na Cerkljanskem, je služila za natakarico. Par dni je bila brez službe ter je stanovala v Trzinu pri prijateljič Josipini Kobalovi v hiši »pri črnem orlu«. V pondeljek okolo pol dne je pila strup in umrla. Zdravnik je sicer hitro prišel in skušal izprazniti jej želodec, toda revica je bila že mrtva. Preden je izpla strup, je pisala več pisem, iz katerih je razvidno, da se je zastrupila iz obupa, ker je odšel njen ljubček v Ameriko, kakor jej je pisal iz Hamburga.

— **V Ameriko se je v petek z južnega kolodvora odpeljalo 14 Hrvatov.**

— **Izgubljen in najdeno.** Delavec Fran Tihel je izgubil denarnico, v kateri je imel zastavni list, na katerem je bila zastavljena zlata ura. — Prostak-godbenik 27. pešpolka je izgubil tri srebrne klarinetne obročke. — Neka gospodična je izgubila zlat ženski uhan. — Občinski tajnik g. Fran Mrcina je našel denarnico z manjšo vsoto denarja. — Služkinja Meta Gustičeva je našla žensko krilo.

— **Nič ne ujezi človeka bolj nego slaba kava.** Ta jeza je pa popolnoma nepotrebna, odkar imamo Kolinsko kavno primes, s katero se napravi najboljša kava, ki vsakemu ugaja. Našim gospodinjam si ni treba torej več beliti glave, kako bi napravile dobro kavo, ker imajo na razpolago izyristno in pristno domačo Kolinsko kavno primes. Pri nakupu pazite na varstveno znamko »Sokol«.

— **Listnica uredništva:** J. M. v C. — Naznailo se je smo prejeli prepozno za sobotno številko.

Poročilo dež. predsedništva zidarjev v Trstu za leto 1912.

Leto 1912 je bilo za našo organizacijo na jugu leto dela in uspehov, bilo je tudi leto krize in izkušenj. V prvi polovici leta je bila konjunktura splošno zelo dobra. V tem letu smo sklenili s podjetniki šest novih delovnih in plačilnih pogodb s popolnim uspehom. Prvo v Trstu, drugo v Trzinu, tretjo v Gradišču, četrto v Gorici, peto v Korminu, šesto v Zadru. Štiri smo sklenili brez stavke in dve s stavko. Stavka v Gorici je trajala 56 dni in je stala našo zvezo nad 13.000 kron in je končala s popolno zmago zidarjev. V Zadru je stavka trajala štiri tedne in je končala s 15% povišanjem plače, a brez pogodbe. (To stavko so zadržski zidarji napravili na lastno roko, brez privoljenja zveze, zato tudi ni mogla naša zveza te stavke materialno podpirati.) Delovno pogodbo smo potom organizacije sklenili šele meseca septembra. Pogodba je precej podobna tržaški, samo da so v zadržski upeljane tri plačilne tarife in deseturni delovni čas. Pri vseh teh pogodbah smo upeljali minimalno plačo, odpravo akorda, priznanje organizacije in v dveh krajih skrajšanje delovnega časa, v Gorici pol ure in v Gradišču eno uro na dan. Na plači smo za 4000 zidarjev dosegli od 6 do 12 vinarjev na uro več plače in za 500 zidarjev skrajšanje delovnega časa. To so uspehi, ki smo jih dosegli potom naše organizacije, na katere smo pomosni in s katerimi smo našim zidarjem pokazali, kaj se lahko doseže potom močne centralne organizacije, brez katere bi bili naši uspehi nemogoči, ker podjetniki gledajo vedno na finančno moč organizacije, proti kateri se morajo bojevati. Zaradi tega smo mislili, da bodo naši zidarji spoznali moč in potrebo močne centralne organizacije in se iste še trdnješe poprijeli kakor dosedaj. Ali število članov, ki je bilo lansko leto okolo 3200, je to leto padlo na 2329, in te smo izgubili v drugi polovici leta. Skoro vse te člane smo izgubili v Trstu in v Pulju. Da je število članov padlo je več vzrokov, ali največji vzrok je temperament južnih zidarjev, ki še vedno mislijo, da postane, ko je enkrat sklenjena tarifa, organizacija nepotrebna. To velja zlasti za Trst. V Trstu je večina zidarjev, ki tako mislijo. Kedar čutijo potrebo, se takoj vsi organizirajo, ko dovežejo kar so hoteli, postane organizacija nepotrebna. Da pa tega ne povedo, iščejo druge vzroke, zlasti prav jim pride povišanje tedenških prispevkov, katerih ne morejo pretrpeti. Takoj ko je organizacija povišala prispevke od 40 na 50 vinarjev na teden, smo izgubili par sto članov. Ko je prišla delovna kriza in so prihajali zunanji zidarji v Trst iskati si delo, so takoj tržaški zahtevali od organizacije, da mora ista izgnati vse zunanje in postaviti na delo vse Tržačane. Niso pa hoteli čakati na delo v posredovalnici, katere je imela to moč, da je poslala najprej v delo domače in potem še le zunanje. Ako so le dobili delo, so šli brez posredovalnice in na ta način onemogočili delovanje iste. Posledica tega je bila ta, da so podjetniki, ko posredovalnica ni več delovala, jemali na delo večino zunanje in domači so ostali v velikem številu brez dela. Namesto, da bi sedaj spoznali, da so sami krivci, da so brezposelni, so zopet dali krivdo organizaciji, da je ona kriva, da so brez dela, ker organizacija favorizira zunanje pred domačimi in zaradi te protigatitacije smo zopet izgubili precej članov, čeravno je organizacija napravila vedno svojo dolžnost.

To še ne zadostuje, s prvim marcem 1913 bo organizacija zopet povišala tedenske prispevke od 50 na 60 vinarjev na teden, kakor to zahteva pravilnik. Gotovi smo, da bomo tudi zaradi tega poviška izgubili veliko članov. Seveda se organizacija tega ne ustraši, ker je prepričana, da člani ne odpadajo zaradi visokih prispevkov, temveč zato, ker niso še tako zavedni, da bi spoznali potrebo organizacije. Te člane bi izgubili ako bi prispevke še znižali. Na vsak način smo gotovi, da ostane organizacija v Trstu močna, ker v dveh letih naše vztrajne agitacije smo veliko dosegli in napravili lep korak naprej. Zavedamo se, da je delo za organizacijo v Trstu zelo težavno. V Trstu se nahajamo v najhujšem nacionalnem boju, zaradi katerega je tudi veliko zidarjev zaslepljenih, ki ne vidijo svojih razrednih interesov in se prepuste nacionalnim kapitalističnim strankam, ki ustanavljajo svoje žolte organizacije, s katerimi hočejo onemogočiti naše delo. Ali največje težkoče imamo zaradi tega, ker je velik del tržaških zidarjev vzgojen v kampanilističnem duhu in celo sovraži zidarja, ki ni Tržačan, naj si bo Slovenec ali Italijan. Zaradi tega težko organiziramo zunanje zidarje, ki delajo v Trstu. Naravno je, da mi ne moremo tega sovraštva podpirati, ker je proti našim principom in proti interesom zidarjev samih. Ali tudi v tem oziru smo napravili velik korak naprej, ker smo to

sovraštvo precej omejili, zlasti pri izobrazeni domačih zidarjih, ki ne goje več sovraštva do zunanjih, temveč jih smatrajo za svoje tovariše. To delo hočemo tudi v bodoče nadaljevati.

V Pulju, kjer je bila organizacija vedno močna in najtrdnješa med vsemi, smo to leto izgubili veliko članov. Ali v Pulju jih nismo izgubili zaradi istih vzrokov kakor v Trstu, temveč zaradi velike delovne krize. Zadostuje, da povemo, da je lansko leto v tem času delalo v Pulju okolo 600 zidarjev, med tem ko jih dela sedaj k večjemu 100, zaradi tega je morala organizacija nazadovati, ker je večina zidarjev odšla drugam.

Na Goriškem je organizacija ohranila skoro isto število članov, kakor jih je imela lansko leto. Ali na Goriškem bi lahko napredovali, če pomislimo, da smo napravili štiri plačilne tarife, potom katerih smo dosegli poboljšanje plače in skrajšanje delovnega časa. Tudi tukaj opazimo med zidarji precej apatije do organizacije. Tu imamo še veliko število zidarjev, ki niso organizirani in ravno isti, ki so se za časa stavke v Gorici organizirali samo zato, da so prejeli podporo, so nehali biti člani organizacije, ko je stavka končala. Ali te si bomo zapomnili. Tudi v Gorici se morajo prispevki povišati od 40 na 50 vinarjev na teden.

V Dalmaciji imamo dobro organizacijo v Zadru, kjer so vsi organizirani. V Splitu bi bila lahko boljša kakor je. V Šibeniku in Dubrovniku je organizacija slaba. V Dalmaciji je agitacija zelo težavna, kjer je preveč daleč od Trsta. Za Dalmacijo je potrebno ustanoviti tajništvo za vse organizacije skupaj, ako hočemo imeti večje uspehe in manjše stroške.

Na Kranjskem smo ostali tam, kjer smo bili lansko leto, brez nobenega napredka, ker je celo leto bila velika delovna kriza, zato je bil napredek nemogoč. Toliko o splošni situaciji organizacije. (Konec prih.)

Stajersko.

— **Dva poizkušena samomora v Mariboru.** V Mariboru se je zastrupila 17 let stara Marija Potočnik iz Poberša. Prepeljali so jo v bolnico. Zaradi prepira v družini se je zastrupil železniški čuvaj Alojzij Jež, a so mu zdravniki rešili življenje.

— **V krojaški delavnici** gospoda Maksa Zabukovška v Celju se je pojavil delovni spor, ker hoče gospod mojster delavce terorizirati in je nekaj organiziranih krojačev odpustil od dela; za organizirane krojače je delavnica gospoda Maksa Zabukovška zaprta in krojači naj ne jemljejo dela tam, dokler konflikt ni poravnan.

Trst.

Važno zaupniško zborovanje bo v četrtek dne 30. t. m. ob pol 9. zvečer v zeleni dvorani »Delavskega doma«, ul. Madonnina 15. Na zborovanju bo poročal o važnih zadevah v imenu izvrševnega odbora sodrug Cobal iz Zagorja. Vsem sodrugom zaupnikom priporočamo prav toplo, da se udeležijo tega važnega zborovanja v velikem številu.

— **Prvi slovenski socialistični ples** bo torej v soboto dne 1. februarja. Za to prvo veliko slovensko socialistično plesno prireditev vlada med slovenskimi delavci opravljeno veliko zanimanje. In kako naj bi bilo drugače? Namen prireditvi je blag. Čisti dobiček bo uporabljen v izobraževalne svrhe. Poleg tega pa bodo imeli udeleženci obilo zabave. In tudi naša »Zarja« dobi svoj del. Zatorej v soboto vsi na prvi slovenski socialistični ples v »Delavski dom«, ul. Madonnina 15.

— **Posnemanja vredno!** Na občnem zboru tržaške skupine zidarske organizacije, o katerem bomo objavili obširno poročilo, so sklenili zidarji darovati »Zarji« 100 kron. Vse organizacije bi se morale spomniti našega delavskega časopisa ob priliki svojih občinskih zborov!

— **Vlakospremno osebje državne železnice** bo imelo v sredo 29. t. m. ob 8. zvečer v »Delavskem domu« važen shod. Nihče naj ne izostane!

— **V imenu Ciril-Methodove družbe,** ki bi morala biti nepristranska in nadstrankarska, je bila izdana te dni posebna številka »Brivca«, ki bi bil rad šaljiv in duhovit. V tej številki se v imenu Cirila in Metoda blati in zasramuje sioano demokratična stranka in socialni demokratje. Tako daleč so šli, da pripovedujejo, da so korita najvišji cilj socialistov. Priporočamo našim sodrugom, da uvažujejo to sramotno izkoriščanje šolstva v umazane strankarske namene tržaške narodnjakarje. Naj le pridejo še kedaj in pripovedujejo, da je Ciril Methodava družba nepristranska.

Umetnost in književnost.

Slovensko gledališče. Snoci je bila premiera. Malce čudno se to sliši, kakaj Offenbach počiva že od leta 1880. na montmartreskem pokopališču v Parizu, peli so pa njegovega »Orfeja v podzemlju«. Toda vseeno — bila je noviteta. In občinstvo, ono, ki jo poznalo te »burleskne opere« in ono, ki jo je poznalo, se je zabavalo, vsaj tako dobro, kakor če bi bili uprizarili kakšno moderno opereto. Koliko se sodobni glasbeni fabrikanti producirali samozvestnih operetnih del, pa jih je pogoltnil orkus, preden so bile prav vpisane v muzikalno literaturno kroniko. Marsikatera kakšnih deset let stara opereta se nam zdi že kakor delo iz dobe naših dedov, katerim se čudimo, da so se navduševali ob taki mnogo hoteči naivnosti! Offenbachova dela pa imajo res že častitljivo starost, pa učinkujejo tako sveže, kakor da so bila pravkar komponirana. »Orfej v podzemlju«, sicer ne doseže »Hoffmannovih pripovedi«, ali operetnemu repertoarju dela vsa čast. Parodiistična vsebina brez prevelikih pretenzij je duhovita, glasba pa je kakor šampanec, sveža, melodiozna, ljubezniva, živa, polna humorja; posamezne točke pa vsebujejo lepoto, da se človek čudi, koliko krivice so storili razni »moralni« sodobniki komponi-

stu. Uprizoritev je bila taka, da smo z ozirom na naše skromne razmere zadovoljni. Izvedba dela teževe. Osebe, ki nastopajo v »Orfeju«, so od prve do zadnje karikature, in to je zelo nevarno, ker prelahko zapeljuje v pretiravanje; kdor se hoče temu izogniti, pride lahko v nevarnost, da popolnoma zgreši figurero — prava Skila in Haribda. Celkoma je snovni ansambl dobro zadel srednjo pot, in da je bilo to prav, je pokazala veselost, ki je ves čas vladala v auditorju. Po našem mnenju je bilo sicer nekoliko preveč lokalnih rozin v potici; priznavamo pa, da so o tem lahko različni nazori — kdor sliši rad kaj tudi o »Franki pri Belem volku«, naj mu bo. Osobja je bilo na odru veliko, in vsled tega je morala priti tupaťam kakšna partija v roke, ki niso dovolj krepke zanjo. Dobra volja in izvrstno razpoloženje sodelujočih pa je pomagalo, da je gledalec tudi v nem oziru pil iz reke Lete. Bil je torej prijeten večer, ki se bo nedvomno dostikrat ponavljati. O posameznih pevcih povemo kaj po reprizi.

Odborova seja »Maticе Slovenske« bo v torek, dne 28. jan. 1913 ob 6. zvečer. Dnevni red: 1. Poročilo predsedništva. 2. Potrditev zapisnika. 3. Poročilo tajnikov. 4. Iz gospodarskega odseka a) blagajnikovo poročilo o l. 1912 in poročun za 1913; b) društvena hiša. 5. Slučajnosti.

Si duo faciunt idem, non est idem.

Ako dva eno in isto izvršita, ni isto! Ali res ne?

Da, človek, ki imaš podaniško pamet, uči se spoznavati, da črno ni črno, osel ni osel, pujssek ni pujssek, da tri ni tri, ena ni ena in da človek ni človek?

Da, človek s podaniško pametjo, ako ti gospodar zapove, da sta dve popolnoma enaki in podobni reči različni, tedaj moraš smatrati črno za belo, osla ali tepca za učenjaka, moralnega pujska pa za najbolj krepostnega človeka, volka za ovco itd.! Ako ti gospodar zapove, tedaj se morajo trije bogovi izpremeniti v enega, v prihodnjem trenutku pa en bog v tri bogove, ne glede na sv. pisemske besede: »Jaz sem tvoj gospod, tvoj bog, poleg mene ne imej še drugih bogov«. Na povlje svojega gospodarja moraš smatrati ogromno večino ljudi za garjeve pse, medtem ko moraš priznati, da je majhna peščica ljudi Bogu podobna.

Človek s podaniško pametjo, nehal dokazovati svojemu gospodarju, da je vse lahko tako, kakor je v resnici. Nehaj! Tvoj gospodar se opira na puške, bajonete in topove in ti kliče nesramno v obraz: »Sic volo, sic jubeo, stat proratione voluntas!« — Tako hočem, tako zapodujem, namesto zdrave pameti vladaj v resnici moja volja.

Ali še ne uvidiš, človek s podaniško pametjo, da je ves svet narobe, ako tvoj gospodar tako ukáže. Obracunaj torej z Bogom in se daj zagrebsti, preden se tvoj gospodar posluži »ultima ratio regis«, zadnjega sredstva, ki so topovi in puške, ki nosijo gorje vsem tistim, ki nočejo preklificati resnice.

Pravično bi bilo, kar trdiš, človek s podaniško pametjo, da bi dva človeka za eno in isto hudodelstvo morala sprejeti eno in isto kazen, posebno če sta bila v enakih okoliščinah.

Vidiš, človek s podaniško pametjo — »v enakih okoliščinah« — prav v tem grmu leži zajec. Vidiš, vsa človeška družba se deli v dva tabora. »Dva naroda sta na svetu, prvi ima ostroge, drugi sedlo ob porodu.«

Ali razumeš, človek s podaniško pametjo? Vsaki človek lahko doseže pravico. Ali pravica je le prazna pena. Le kdor lahko z gorjačo brani svoje pravo, uživa tudi pravo! Kdor ima moč, lahko vsako krivico izpremeni v pravico in prisili vse druge ljudi, da priznajo njegovo pravico. Zato je kot pravica razglašena krivica postala meso in kri v zakonu. Zato je postalo načelo, če dva storita isto, ni eno in isto.

In česa si se iz tega naučil, človek s podaniško pametjo? Povem ti na kratko: Na vprašanje, kdo uživa pravico, ti povem, da tisti uživa največje pravice, kdor poseduje največ moči. Edino sila je odločevala in delila do sedaj pravice.

Pripovedovali so nam o pravici in siromaki smo vzeli vse za zlato. Verjeli smo juristom, ko so pred mnogo sto leti razglasili: »Sine justitia nulla libertas.« Verjeli smo, da sta pravo in sodišče neobhodno potrebna za človeško družbo.

Pravo! — Da, spomnjamo se ga s solzami v očeh in ga proklinjamo, ko se je izrabilo proti nam.

Kako čudežno se je vse vršilo. Pravo je majhno peščica ljudi obogatelo, ogromno množico je pahnilo v največje siromaštvo in bedo.

Krasti je prepovedano. Tudi umor se strogo kaznuje. Laži in kriva prisega so prepovedane. In vendar se mori, krade, laže in po krivem prisega — pravo je proti tem zlom izgubilo svojo moč.

Tisoč krivic se izvrši vsak dan, ne da bi bile kaznovane; naobratno mnogo ljudi prosjači za skorjico kruha, vzlic temu pa ostajajo vzroki te nesreče neizpremenjeni. In ljudje, ki črpajo svoje dohodke iz teh razmer, hodijo brezskrbno po svetu in uživajo najvišje časti. — Vsi so pred zakonom enaki: ali malo muho, ki stori kak pregrešek, zmečkajo skorjopij, ki je izvršil hudodelstvo, pa ostane pri življenju.

Koliko državnih pravdnikov je moralo že priznati, kedaj se je izvršilo kako veliko hudodelstvo, da je roka pravice preslaba, da bi dosegla hudodelca!

»Ne kradi!« se glasi sedma zapoved božja, tudi kazenski zakonik prepoveduje tatvino. Ali, če dva izvršita eno in isto, ni isto!

»Ne ubijaj!« se glasi peta zapoved božja in tudi po kazenskem zakoniku se prepoveduje ubijanje. Ali, če dva izvršita eno in isto, ni isto!

V današnji družbi so zakoni koristni le za bogatine; siromake pa zakonitim potom plenijo, izkoriščajo in izsesavajo. Kdor ima moč, uživa vse pravice, tu odločuje le moč. Zakon pravi,

da ima vsak človek pravico do blaga, katerega si je pošteno pridobil. Ali kapitalist ga delavcu vzame. Dobiček spravi v žep, uživa rento. Kaj pa delavec uživa? Nizke plače, ki so za življenje premajhne, za umiranje previsoke. In to je zakonito!

Po zakonu ne smeš ubijati. Ako si pa dosegel dostojanstvo v človeški družbi, potem lahko moriš. In če v vojni pomoriš mnogo ljudi, toliko

višje časti boš užival. In če se temu morjenju upreš, te zadene kazen. Tako je dandanes na svetu.

Tukaj zopet lahko spoznaš, človek s podaniško pametjo, da ubijanje množic ni umor, da sovražni človek ni človek, pač pa klayniška živina, ki se daruje blaznosti. Pravice ni na svetu, pač pa pravo sile, ali razumeš, človek s podaniško pametjo?

Balkanska vprašanja.

IZZA REVOLUCIJE.

Vlada bi se rada pogajala brez veselil.

Carigrad, 26. januarja. Nova vlada se bavi z odgovorom, ki se izroči veselilam na njihovo noto. V ministrstvu za zunanje zadeve pravijo, da nova vlada noče vojne za vsako ceno, ali da bi mogla skleniti mir le tedaj, če ostane Odrin turški. Vlada se bo baje poskušala pogajati z zavezniki brez posredovanja veselil.

Obiski.

Carigrad, 26. januarja. Včeraj popoldne so vsi poslanci obiskali novega velikega vezirja Mahmud Ševketa. Nekateri poslanci so obiskali tudi Kjamiila.

Zapiranje.

Carigrad, 26. januarja. Drugega sultanovega komornika Rešid bega, ki se je skrival v sultanovi palači, so prijeli včeraj popoldne prav tisti hip, ko se je hotel vkrcati na rumunskem parniku, da bi se odpeljal v Evropo. Zaprlji so ga v ječo vojnega sodišča.

Nič se ne ve.

Carigrad, 26. januarja. Po mestu krožijo najraznovrstnejše vesti, ki jih prebivalstvo nekoliko radovedno, večinoma pa apatično poslušajo. Včeraj se je nenadoma raznesla govorica, da je sultan odstavljen. Druga vest je pravila, da bo odstavljen in da vpletje mladoturki vojaško diktaturo. Na drugi strani zopet govore, da bodo pristaši stare vlade odstranili mladoturški kabinet, ki baje nima veliko pristašev. Mladoturški manifest ni napravil nobenega znatnega vtiska. Med ljudstvom ni opaziti nobene želje po nadaljevanju vojne. Kakšno presenečenje nikakor ni izključeno.

Sultan odstopi.

Carigrad, 27. januarja. Med vsakovrstnimi vestmi, ki se raznašajo po mestu, je tudi ta, da hoče sultan prostovoljno odstopiti na korist prestolonasledniku. Z glasom popolnega prepričanja trdijo, da je to nekolikokrat odločno izjavil, češ da zahteva situacija krepkega vladarja. Pristaši prejšnje vlade pripovedujejo, da je sultan z novim kabinetom navskrži; nasprotno pa zatrjujejo mladoturki, da je sultan zelo zadovoljen s preobratom, češ da je zelo nerad pritrdil Kjamiilovim predlogom glede na Odrin. Med novo vlado in sultanom je baje nalepši sporazum.

Sultan jetnik?

Carigrad, 26. januarja. V sultanovi palači so se baje odigrali burni prizori. Novi kabinet ravna s sultanom kakor z jetnikom, ker mu ne zaupa. Vojni poveljniki je izdal ukaz, ki odraavlja dosedanje prepoved nočnega prometa po ulicah. Mesto je tudi zanaprej v obsednem stanju. Vlada je ukrenila obširne priprave, da prepreči eventualno protirevolucijo.

Odkod dobiti denarja?

Carigrad, 27. januarja. Vlada misli najeti notranje posojilo in upa, da se ji posreči dobiti toliko, da bo mogoče pokriti najnujnejše izdatke. Posamezni mladoturki so obljubili znatne svote. Razpiše se tudi javna subskripcija. (Ali to ne more zadostovati za vojne potrebsčine!)

Nemška prijaznost.

Pariz, 26. januarja. »Echo de Paris« javlja po izjavah nekega turškega pooblaščenca, da dela Turčija zlasti Francoze in Angleže odgovorne za pretežo noto veselil. Zdej so prišli do vlade možje, ki so vdani Nemčiji; to se je zgodilo glavno zaradi tega, ker je Nemčija preprečila pritisk Evrope.

Turki zaupajo v Avstrijo?

London, 26. januarja. »Daily Express« pravi, da zaupajo Turki v Avstrijo in da je to povzročilo prevrat v Carigradu. Anglija in Francija sta prijateljici Rusije, ki podpira Bolgarsko in Srbijo. Če bi bila enkrat evropska Turčija izgubljena, bi se Turki rajši izročili Avstro-Ogrski, kakor kakšni slovanski državi. Zadnje tedne da so se vršila pogajanja po katerih bi Turčija izročila Avstriji Solun in ozemlje med Bosno in Egejskim morjem, zato pa bi morali Turčiji ostati Odrin, kos Macedonije in nekotiko otokov.

Sestava ministrstva.

Carigrad, 27. januarja. Vojno ministrstvo, ki ga provizorično vodi Mahmud Ševket, prevzame šef generalnega štaba Izet beg. Za zunanje ministra prihaja razum Haki paše tudi predsednik državnega sveta Sajd Halim v poštev. Haki paša bo baje odklonil.

Potožaj v Carigradu.

Carigrad, 27. januarja. V Carigradu je mir. Mladoturški agitatorji so na delu, da bi navdušili prebivalstvo za novo vlado. Ljudstvo pa je ravnodušno in ne kaže nobenega zanimanja. Očividno bi mu bil mir najljubši, da bi si gospodarsko opomoglo, ker je vsled vojne vse hudo trpelo.

Razpoloženje armade.

Carigrad, 27. januarja. Prevrat ne nahaja splošnih simpatij v armadi; kjer imajo mladoturki veliko nasprotnikov, ki obsojajo, da se zopet častniki mešajo v politiko in pravijo, da je bila Kjamiilova vlada vlada treznosti. Mahmud Ševketova pa je vlada nepremišljenosti.

Zunanje ministrtvo.

Carigrad, 26. januarja. Vprašanje, kdo bo naslednik zunanjega ministrtva Noradungijana, dela velike težave. Ponudili so listnico poslaniku v Berlinu Osman Nizimiju; ta pa je odklonil. Bivši veliki vezir Haki paša pa je zahteval, naj počakajo do pondeljka, da preučijo diplomatični položaj.

Odgovor Turčije.

Carigrad, 27. januarja. Odgovor Turčije na noto veselil se izroči danes poslanikom.

KRIŽARKA HAMIDIJE.

Suec, 26. januarja. Včeraj je turška križarka »Hamidije« odplula proti jugu.

BALKANSKA ZVEZA.

Srbi za vojno.

Belgrad, 26. januarja. Z ozirom na prevrat v Carigradu sodijo tukajšnji politični krogi, da bo posredovanje veselil brezuspešno. Ministrski svet je poslal srbskim poslaništvom okrožnico, da hoče vlada še nekoliko počakati na odgovor Turčije, potem pa otvoriti vojno. Srbija ne bo več dovoljevala, da bi Turčija zavlačila zadevo.

Konferenca pooblaščenecv.

London, 26. januarja. Pooblaščenec balkanske zveze so imeli včeraj in danes sestanke in pričakujejo instrukcij od svojih vlad.

VELESILE.

Trojna vzajemnost.

Pariz, 27. januarja. Minister za zunanje zadeve Jounart je konferiral z angleškim poslanikom. V diplomatičnih krogih pravijo, da se je hotel poučiti o angleških nazivih glede na izpremenjeni položaj v Carigradu. Poslal je tudi francoskemu poslaniku v Peterburgu navodila, da se pouči o ruskih nazorih. Trojna vzajemnost hoče v balkanskih vprašanjih solidarno nastopati.

Konferenca poslanikov.

Pariz, 27. januarja. Pričakuje se, da predloži trojna vzajemnost današnji seji poslanikov predloge glede na nadalnje postopanje veselil napram Turčiji. V tukajšnjih diplomatičnih krogih pravijo, da bo trojna vzajemnost priporočala odločen nastop, ker bi popuščanje ogrozilo mir na Balkanu, obnovljena vojna pa bi lahko imela dalekosežne posledice.

Francija in Nemčija.

Berlin, 27. januarja. Francoski poslanik je obiskal državnega tajnika J a g o w a. Po zanesljivih virih je imela konferenca namen doseči složno postopanje trozveze in trojne vzajemnosti napram novemu položaju v Turčiji.

Rusija.

Peterburg, 27. januarja. V tukajšnjih političnih krogih so slejkoprej mirni, ker sodijo, da prevrat v Carigradu ne bo imel večjih posledic. V lastnem interesu ne more Turčija siliti v vojno, ker bi s tem riskirala še večje izgube. Treba je le, da ostanejo velesile složne. Zato ne misli Rusija na kakšno vojaško akcijo. Tudi vesti, da hoče razviti armenska vprašanje, se ne vjemajo z resnico.

Rusija želi mir.

Berlin, 27. januarja. V tukajšnjih ruskih krogih zatrjujejo, da hoče Rusija in vsak način ostati mirna, ker ima prihodnji mesec slavnost tristoletnice dinastije Romanov, in želi, da bi to bila slavnost miru.

Francoske ladje.

Pariz, 27. januarja. Mornariški minister je ukazal, da sta dve novi bojni ladji pripravljene, da na prvo povleje lahko odideta na vzhod.

BOLGARSKA IN RUMUNIJA.

Rumunski ministri svet.

Bukarešt, 26. januarja. V soboto se je sešel ministri svet, na katerem je zahteval poljedelski minister Filipescu, da naj vlada energično nastopa za koristi Rumunije v rumunsko-bolgarskem spornem vprašanju. Ministra Cantacuzene in Margiloman sta podpirala izvajanja poljedelskega ministra in zahtevala hitro rešitev vprašanja. Nato je bil izdan naslednji officialni komunik: »Ministrski svet pod kraljevim predsedstvom, ki se ga je udeležil tudi prestolonaslednik, je trajal dve uri. Ministri so se zedinili o postopanju, s katerim se čimprej reši sporno vprašanje z Bolgarijo.«

Izjava ministra za notranje zadeve.

Bukarešt, 26. januarja. Med prebivalstvom se je močno razširila vest, da hoče vlada mobilizirati in da bo izročila Bolgarski ultimatum. Minister za notranje zadeve, Take Jonescu, je izjavil, da so vse te vesti brez podlage in da ne bo vlada pripustila zavlačevanje rumunsko bolgarskega spornega vprašanja.

Rumunska liberalna stranka in rešitev bolgarske krize.

Bukarešt, 27. januarja. Liberalna stranka je izdala komunik, v katerem pravi med drugim: »Rešitev balkanske krize je nemogoča brez Rumunije. Pri rešitvi morajo z vso resnostjo upoštevati naše pravice in naše zahteve.«

KONFERENCA SOCIALNO DEMOKRATIČNIH OBCIMSKIH ODGORLIKOV.

Dunaj, 27. januarja. Dne 17. februarja bo v favoritenškem »Delavskem domu« na Dunaju konferenca socialno demokratičnih občinskih odbornikov, ki se je udeležijo socialno demokratični občinski zastopniki iz vse države.

DVAJSETI STRANKIN ZBOR NIŽJEAVSTRIJSKIH SOCIALNIH DEMOKRATOV.

Dunaj, 27. januarja. Za 15. februarja je sklican na Dunaj dvajseti strankin zbor nižjeavstrijskih socialnih demokratov. Na dnevnem redu je med drugim tudi deželnozborska volilna reforma.

DALMATINSKI DEŽELNI ZBOR.

Zadar, 26. januarja. Iz ozirom na zunanji položaj ne bo sklican dalmatinski deželni zbor, ker si vlada ni mogla zagotoviti, da se ne bo bavil z vprašanji, ki ne spadajo v njegovo kompetenco. (To je čuden argument.)

VOLITVE V DUNAJSKEM NOVEM MESTU.

Dunajsko Novo mesto, 27. januarja. Danes se prične tukaj občinske volitve po novem volilnem redu, ki določa proporc in obligatorično listo kandidatov. Danes voli četrti volilni razred, ki šteje 4760 volilcev. Vseh občinskih volilcev je 7692. Socialisti kandidirajo v vseh štirih razredih. Ženske imajo volilno pravico v prvih treh razredih. Agitacija je zelo živahna.

NADVOJVODA RAINER.

Dunaj, 26. januarja. Stanje nadvojvode Rainerja se je tako poslabšalo, da je katastrofa neizogibna.

ČEHI IN POLJAKI.

Poljska Ostrava, 26. januarja. Ker se Čehi upirajo poljski zahtevi, da bi občina Poljska Ostrava prevzela poljske okolicianske šole, so Poljaki sklenili, uprizoriti stavko šolskih otrok, ki se ima jutri pričeti.

EKSPLOZIJA NA PARNIKU.

Trst, 26. januarja. Snoči se je primerila na parniku »Nesazis« grozna katastrofa. Eksplozija je dinamit, ki ga je menda imel neki mornar skritega za ribolov. Pri tem je bil kurjač Anton Zanetič težko ranjen, mornarja Dominik Bernardo in Marijan Pittaeco pa ubita in grozno razmesarjena.

PREPOVEDANE ZRAČNE POTI.

Dunaj, 26. januarja. »Wiener Zeitung« objavlja odredbo ministrtva za notranje zadeve od 20. januarja 1913 glede prepovedanih zračnih poti za letala. Na Koroškem prepoveduje odredba letalom ozemlje med tekmo Drave od Greifensteina do Beljaka, dalje na cesti, ki vodi od Beljaka do Podkorena do kranjsko-koroške meje in do deželne meje med Koroško in Gorjsko, do državne meje do Pontebe in do jarka Bombaš, do potoka Trögel do Watschiga in cesti Watschig-Smohor, Weißbriach-Greifenburg.

PROTI LUKACSEVEMU VOLILNEMU ROPU.

Budimpešta, 27. januarja. Včerajšnji izredni zbor socialno demokratične stranke se je izvršil sijajno. Udeležba delegatov iz vseh krajev dežele je bila velikanska. Zastopano je bilo tudi mednarodno socialistično tajništvo v Bruslju, Avstrijski in hrvaški socialisti so poslali svoje zastopnike. Med mnogobrojnimi pozdravi, ki žel ogorskemu proletarijatu zmago v boju za volilno pravico, je tudi pozdrav jugoslovanske socialno demokratične stranke in »Zarje«. Vlada se je tako živo zanimala za to zborovanje, da je delegirala popoldne policijskega svetnika Jeszenskega, popoldne pa Aranyija na zbor. Edina točka dnevnega reda je bila »Boj proti vladnemu načrtu volilne reforme«. Poročal je sodrug Garami. Po obširni debati je bila soglasno sprejeta resolucija, ki protestira proti nameravanemu volilnemu ropu Ticze in Lukacs ter pozava delavstvo, da se bojuje proti njemu s splošno stavko. Policijski organi so marljivo beležili, ker so imeli nalog, obširno poročati. Natančnejše prošlo sledi.

Lukacs krošnjari.

Budimpešta, 27. januarja. Lukacs išče stikov z voditelji Slovakov in Rumunov, da bi jih pridobil za svoj volilni načrt.

GÖRGEY BOLAN.

Budimpešta, 26. januarja. General Artur Görgey, ki je pred tedni težko obolel, a pozneje precej okreval, je zdaj tako oslabiljen, da se zdravniki boje za njegovo življenje. (Görgey je bil rojen 30. januarja 1818 v Toporezu na Gornjem Ogrskem. Leta 1848. je na Košutovo željo prevzel poveljništvo ogrske revolucijske armade. Dne 13. avgusta 1849. je kapituliral pred Rusi. Madjari so ga dolgo imeovali izdajalec. Zlasti stari Košut ga je hudo napadal. Doživel pa je še zadoščenje; dokazano je nad vsak dvom, da je bila kapitulacija pri Vilagosu neizogibna.)

SRBSKA TRGOVINSKA POGODBA.

Belgrad, 27. januarja. Poslanik Jovanović spreduje pri avstrijski vladi zaradi obnovitve srbsko-avstrijske trgovinske pogodbe. Pričakovati je, da bodo vsa vprašanja v kratkem ugodno rešena in da nastanejo potem normalne razmere med Avstrijo in Srbijo. Avstrijska industrija dobi v novi pogodbi znatne ugodnosti.

ŽENSKA VOLILNA PRAVICA NA ANGLEŠKEM.

London, 26. januarja. »Times« poročajo, da je naznanil predsednik poslanske zbornice ministrskemu svetu, kako da bo odločil o ženski volilni pravici. Ako bo sprejela v zakonski načrt vlade dovolitev volilne pravice ženskam, tedaj bo predsednik odločil, da se je spremenil princip zakona in da je nadaljevanje razprave proti poslovniku. Ministrski svet ni sklenil še nič definitivnega. »Times« menijo, da bo vlada opustila razpravo o zakonu za žensko volilno

pravico. Tudi »Daily Chronicle« piše, da je predsednikova izjava pokopala zakonski načrt o volilni pravici in da je ministrski svet sklenil, da opusti zakone o volilni reformi.

NESREČA NA MORJU.

London, 26. januarja. Na vožnji iz Ostenda v Dover je poštni parnik »Clementine« v angleškem kanalu zadel ob neko barko. Dva mornarja s poštnega parnika sta utonila. Moštvo barke je vzela »Clementine«, ki je močno poškodovana, na krov in ga pripeljala v Dover. pričanja trdijo, da je to nekolikokrat odločno pravlja dosedanje prepoved nočnega prometa

RUSINSKI ZAUPNIŠKI ZBOR.

Črnovice, 26. januarja. Včeraj se je tukaj sešel zbor zaupnikov rusinske stranke, katerega se je udeležilo 2000 zaupnikov. Sprejel je resolucijo, ki graja dosedanje gospodarstvo v zvezi rusinskih rajfajzenovk. Zaupniški zbor odobrava sklepe na lvovskem shodu rusinskih prvakov glede na stališče rusinskega naroda v slučaju vojnih zapletljajev; geslo vseh Rusinov bodi: Za Avstrijo, za habsburško dinastijo, proti carizmu in proti panrusizmu! Naposled se odobrava sodelovanje bukovinskih rusinskih poslancev z gališkimi v zadevi rusinskega vseučilišča.

STAVLA NATAKARJEV V NOVEM JORKU.

Novi Jork, 26. januarja. Na tisoče stavkajočih natakarjev in velika množica, ki simpatizira s natakarji so demonstrirali v petek. Po hotelih in restavracijah so pobijali okna in napadali natakarje, ki se niso pridružili stavki. Demonstrantje so tudi streljali, več oseb je bilo ranjenih. Mnogo velikih hotelov in restavracij je moralo vsled stavke prekiniti z obratom.

Vabilo na naročbo.

Zarja izhaja vsak dan ob 11. dopoldne in stane naročnina

Za avstro-ogrske kraje:

celoletna	K 21-60
polletna	10-80
četrtletna	5-40
mesčna	1-80

Za Nemčijo:

celoletna	K 26-40
polletna	13-20
četrtletna	6-60
mesčna	2-20

Za ostalo inozemstvo celoletno 36 kron in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 8 vin. v administraciji in tobakarnah:

Naročnina se pošilja pod naslovom: Upravištvo »Zarje« v Ljubljani.

Novice.

* **Nestrpnost.** Znani socialistični pisatelj sodrug dr. Gustav Eckstein, ki je avstrijski državljani, je predaval na strankini šoli v Berlinu o »Zgodovini in socializmu.« Pred nekaj dnevi je pa bil pozvan k oblasti, kjer so mu povedali, da je postal s tem, da je predaval na strankini šoli, nadležen inozemec in če bo nadaljeval s predavanji, bo izgnan iz Pruskega.

* **Iz kapitalističnega paradiza.** Tovarnarji, ki izdelujejo margarino (umetno maslo), so leta 1911 osleparili Zedinjene države za 1,500.000 dolarjev na davkih. Da izigne »neljuba afera« z dnevnega reda, so se zedinili, da plačajo le 100.000 dolarjev odškodnine in da se vsako nadaljnjo kazensko postopanje napram njim ustavi. Pošteni zlikovci in malopridneži na debelo so na ta način prihranili 1,400.000 dolarjev.

* **Zakonska tragedija v sodniški dvorani.** Pred sodnikom v Lüttichu je bil ločen zakon 30letne žene in sicer na njeno zahtevo. Po izrečeni razsodbi je ustrelil ločeni mož iz revolverja večkrat na ženo in jo zadel na vrat. Nato je ustrelil še sam sebe.

* **17leten morilec in samomorilec.** Veliko pozornost vzbuja v Černovicah v Bukovini dejanje 17letnega gimnazijskega učenca Stanislava Horškoja. Šel je v bordel, kjer je ustrelil neko dekle in nato še sam sebe.

* **Alkoholni odlok na saksonskih železnicah.** Glavno ravnateljstvo saksonskih državnih železnic je iz varnostnih razlogov prepovedalo železniškim uradnikom dve uri pred nastopom službe in med službo vživanje alkoholnih pijač. Prepoved velja tudi za odmore in za čas, ko morajo biti pripravljene za službo. Dovoljene so brezalkoholne pijače. Tudi uslužbencem, ki ne spadajo k obratnemu osebju, priporoča ravnateljstvo, da upoštevajo navedeno odredbo. Uslužbenci, ki alkoholizirani pridejo na službo, ne smejo nastopiti službe; ako se pijanost ponovi, jih sme železnica sama odpustiti. Predstojniki morajo posebno pažno posvečati pijači vdanim osebam, jih poučevati o škodljivosti alkohola in jim priporočati pristop k abstinentovskim društvom.

* **In Bog ti bo pomagal . . .** John D. Rockefeller Jr. je pred kratkim povedal na nekem zboru »Krščanske mladinske zveze« v Tarrytownu, N. Y., da je štiri leta molil in prosil boga za srečo in uspeh, ki ga je končno tudi dosegel. Tristo kosmatih medvedov! Torej Rockefellerja je bog vendarle uslišal in mu nasul žepa z milijoni dolarjev. Seveda, zdaj bodo duhovniki kazali na Rockefellerja! Kaj pa je s tistimi siromaki, ki tudi molijo vse svoje žive dni — pa so vsako leto bolj siromašni in končno jih morajo pokopati na občinskem polju med trnje in koprivami? Rockefeller je znal, da ima pred seboj ljudi, ki se dajo radi potegniti, zato jih je pa prav pošteno potegnil. Kdor zna, pa zna!

* **350 romarjev je utonilo.** 400 indijskih romarjev je na potu med Medina in Yambo presenetil močno narasli gorski potok. 350 oseb je utonilo, samo 50 se jih je rešilo

*** Avstrijska strahovlada v Bosni.** Nas bratski list »Glas Slobode«, ki izhaja v Sarajevu piše: »Predavanje, ki je bilo napovedano za pretečeno nedeljo, je prepovedal vladni zastopnik. V odloku pravi, da on ne more prej dovoliti predavanja, dokler ne pošljejo na cenzuro tekst vsega predavanja. Dalje tudi zahteva, da se označi ime predavateljevo. Prišlo je torej tako daleč, da nam je onemogočeno vsako delo. Zdaj zabranjujejo tudi poučna predavanja, ki smo jih smeli doslej neovirano prirediti. Na predavanja prihaja itak policijski zastopnik, a vendar zahtevajo od nas, da predložimo besedilo predavanja, kar je nemogoče in česar tudi ne moremo storiti. Prav smešna je pa policijska zahteva po imenu predavatelja, ker smo objavili njegovo ime v listu in ga policija dobro ve.« — Tako torej širi Avstrija kulturo po svojih kolonijah. Ni dovolj, da ne ustanavlja potrebnih šol, ne, tudi tega ne pusti, da bi se delavstvo samo izobraževalo. Kulturno delo, ki ga opravlja socialna demokracija, je naši vladi skrajno neprijetno in z vso silo ga hoče zatreti. Da se ji to ne bo posrečilo, o tem je lahko prepričana.

*** Ciganski pogreb.** Kdor je bral v romanih Walterja Scotta krasne opise ciganskih taborišč, se ne bo čudil, da je Angleška do najnovejšega časa posebno ugodna dežela za proučevanje življenja teh čudovitih nomadov. Že popreje je bila na Angleškem družba za proučevanje ciganov, ki pa je polagoma ponehala, dokler se ni v 19. stoletju prebudila k novemu življenju. Družba izdaja svoje lastno glasilo in to glasilo je dokaz, da ima cigansko življenje še vedno mnogo zanimivih posameznosti; list prinaša zanimive prispevke sodrušnikov iz vseh evropskih dežel. V zadnjem zvezku je več prispevkov o pogrebnih običajih pri ciganih ob priliki smrti enega najbolj znanih in uglednih članov ciganskih bratovščin na Angleškem. Ta mož, Izak Heron, je užival splošno spoštovanje med cigani in so ga pokopali s posebno svečanim pogrebom, pri katerem so z največjo skrbnostjo pazili na starodavne pogrebne običaje. Truplo so položili v krsto iz hrastovega lesa, mričica so oblekli v belo plateno srajco, na nogah je imel nogavice in cipele. Pod mričicem je bila njegova vsakdanja obleka, spalna sukinja, toda tako, da je bila notranja stran posamičnih delov obleke obrnjena na zunaj. Razen tega so dali mrtvecu na pot denarja in dragotin v žepu. Po pogrebu, ki se je izvršil na krščanskem pokopališču, so mrtvaški voz razdejali, posamezne dele spravili za spomin, posamezne pa sežgali. Posebno določilo ciganskega pogreba je, da morajo ležati mrtvečeve roke tesno druga ob drugi na isti strani.

*** Dvojnica mera.** Če bi kdo v javnem parku s palico ubil veverico, bi ga očividci ne le obisipali z lepimi imeni, ampak bi mu jih tudi pošteni našteji na hrbet in na tisti del života, kjer hrbet izgubi pošteno ime. Ako pa dečki in deklice, ki delajo v tvornicah — peklih, v nežni mladosti umirajo vsled izkoriščanja, tedaj se fine dame, ki z drobnimi in belimi ročicami napijajo po zimni zrnici gladnim pticam, ne zmejnijo za te žrtve krivičnega sistema. Srečna je veverica, srečna je mačka, srečen je psiček! Ali gorje, trikrat gorje otroku, ki se je porodil siromaku. Ljube živalice in — siromašni otrok v slabi obleki! Revščina ni v današnji gnili človeški družbi le sramota, ampak je hudodelstvo. Da, še huje je! Ptica lahko svojim mučiteljem ubeži, siromak pa nosi svoje težko breme vse svoje žive dni, dokler ne leže k večnemu počitku.

*** Velikanski slapovi.** Dosedaj je veljal niagarski slap za največjega na svetu. O vodopadnih reke Iguasu pa trdijo, da prekašajo Niagaro. O teh vodopadnih je prvi poročal argentinski komisar na geografskem kongresu v St. Louisu. Iguasu je pritok Parane. Kakih 18 kilometrov poprej, preden se izliva v Parano, teče z veliko brzino, se naglo vppone na desno ter dela imenovane vodopade, ki so po sodbi imenovanega komisarja, ki je videl vodopad

Niagare in Zambezijska, mnogo veličastnejši kot prva. O Iguasovih vodopadnih širši svet dosedaj zategadelj ni vedel, ker so sredi skoraj nepristopnega pragozda nad 150 kilometrov oddaljeni od cest in naselbin. Ako pa se kdo vozi po cele tedne v čolnu po reki, kakor je to napravil argentinski komisar, potem zasliši že milje daleč bobnenje velikanske vodne množine, ki pada preko raztrganih skal 70 metrov globoko. Niagarski slapovi so le kakih 50 metrov visoki, na najširšem mestu 574 metrov široki ter pada v eni uri preko njih kakih 100 milijonov ton vode. Iguasovi slapovi pa so 3400 metrov široki, tedaj skoraj štirikrat širji kot Niagare ter pada preko njih v eni uri kakih 140 milijonov ton vode. Vrhutega se vodna množina pri Niagari spreminja po letnih časih; pozimi n. pr. slap zamrzne. Iguasu ima vedno enako vode, le za časa deževanja naraste tako, da je reka pred slapovi čez 10 kilometrov široka. Brezdvomno se bo moderna tehnika polastila te največje vodne sile, kakor se je polastila Niagare.

*** Električni ljudje in električni kraji.** Bralka njujorskega »Heralda« je opazovala na sebi električne pojave in se je vznemirjena obrnila na uredništvo lista za pojasnilo. Vznemirjeni gospe je bil pojasnil zanj nenačuden pojav Camille Flammarion in ji dokazal, da to ni nič nadnaravnega. Flammarion pripoveduje: Lepa dama je prišla lepega mrzlega zimskega jutra k meni in me vsa osupla in vidno razburjena vprašala, kako to, da njene posteljne odeje po noči gore. Sel sem z njo v temno sobo in videl, da se utrinjajo od njenih las praskatajoče iskre, ako jih češe z glavnikom. Prav tako so prišle tudi iz njene svilnate in volnene obleke svetle iskre, ako si jih pogladil. Slične pojave so mi sporočili tudi očividci, ki se nanje lahko zanesem. Ta pojav se da lahko čisto lepo razložiti z zračno elektriko, v kateri smo časi tako potopljeni kakor v kopeli. Precej redki so ti pojavi po naših krajih, kajti porajajo se samo ob posebnih vremenskih okoliščinah, ki ob našem zmernejšem podnebnju niso tako pogostne. V nekaterih deželah, kjer pritiska ob suhem in električnem zraku zelo strupen mraz, so ti pojavi navadni. Tako v Kanadi. V Vinipegu naraste ob določenih dnevih zračna elektrika do take višine, da začutita dve osebi ščipanje v rokah, ako si ju podata in da prasketajo v temi svetle iskre iz prstov. Ta dejstva so mi opisali razni opazovalci, med njimi velika tragedinja Sara Bernhard, ki je bila v teh krajih. Redkejši so ti pojavi v gorkih deželah, kjer je zrak prav tako suh in nasičen, na primer na Tenerifi in v ...

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.
Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Posebna specialiteta likerija

Posebna specialiteta likerija

Moderna veda in socializem
Napisal Enrico Ferri. Poslovenit M. J.-č.
To knjigo toplo priporočamo. Cena 1.20 K. Dobi se v vseh knjigarnah in v založbi »Zarje.«

Žepni koledar za 1913 v Trstu
se dobi pri ANTONU VAUPOTIČU v Delavskem domu, ulica Madonina 15.

Važno za vsakega delavca
Izšlo je že vseh 5 zvezkov dela
Temeljna načela socialne demokracije
(Erfurtski program)
Napisal Karol Kautsky. — Poslovenit Anton Kristan (1-4) in F. P. (zvezek).
Cena vsem zvezkom K 1.70. — Posamezni zvezki imajo naslove: I. Kdo uničuje proizvodnjo v malem? Cena 30 vin. II. Proletariat. Cena vin. III. Kapitalistični razred. Cena 30 vin. IV. Država prihodnosti. Cena 40 vin. V. Razredni boj. Cena 40 vin. Dobi se v vseh knjigarnah kakor tudi v založbi »Zarje«.

NAZNANILO OTVORITVE.
Začeni s 1. februarjem 1913 se bodo sprejemali bolniki v privatno zdravišče

Sanatorium EMONA
Ljubljana, Komenskega ul. 4.

Najmodernejši komfort: novo poslopje, zdravnik stanuje v hiši, električna razsvetljava, centralna kurjava s toplo vodo, v vsaki sobi vodovod s toplo in mrzlo vodo. Avtoklav (sistem Schaeerer) 2.5 atmosfer, 138° C.

Najmodernejši komfort: novo poslopje, zdravnik stanuje v hiši, električna razsvetljava, centralna kurjava s toplo vodo, v vsaki sobi vodovod s toplo in mrzlo vodo. Avtoklav (sistem Schaeerer) 2.5 atmosfer, 138° C.

Privatno zdravišče za notranje in kirurške bolezni. — Privatno porodništvo. — Medicinalne kopeli (radij, elektrika, ogljenčna kislina, kisik, žveplo, smrečni ekstrakt itd.)

Porodništvo: Oskrbnina na dan: I. razred 12 K. II. razred 8 K.
Prof. dr. A. pl. Valenta - Marchthurn primarij porodniško-ginekološkega oddelka deželne bolnice.

Lastnik in šef-zdravnik: dr. Franc Derganc primarij prvega kirurškega oddelka deželne bolnice.

Za veselice!

Velika izbira najcenejših raznih krink, kap, klobučkov in drugih pokrival, girland, koriandoli, serpentini in drugih reči. Vse te predmete dajem društvom v komisijsko prodajo, to je, kar se ne razpeča sprejemem po veselici nazaj.

Isto velja za vsa zunanja naročila.

FR. IGLIČ, Ljubljana, Mestni trg št. 11-12.

Konsumno društvo za Ljubljano in okolico
registrovana zadruga z omejeno zavezo

naznanja svojim članom, da glasom sklepa skupne seje nadzorstva in načelstva z dne 17. januarja 1913 obrestuje odslej

hranilne vloge članov po 5 1/2 0 od dne vloge do dne dviga.

Dosedanje stanje hranilnih vlog 51.000 K. Dosedanje stanje deležev 32.000 kron.
Rezervni zaklad 8000 kron. Denarni promet leta 1912.: 1,487.639 kron 18 vin.

Pisarna društva v Spodnji Šiški, Kolodvorska cesta.
Prodajalne: v Ljubljani: Sodna ulica, Bohoričeva ulica, Krakovski nasip; v Šiški: Kolodvorska cesta, Celovška cesta; na Viču, v Tržiču, na Jesenicah, na Savi in na Koroški Beli.

NADZORSTVO. Pekarna v Spodnji Šiški, Celovška cesta. **NAČELSTVO.**